

УДК 336.64.120.08

Рудич А.І. кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень

Рудич І.С. напрям підготовки «Фінанси і кредит» ОКР «Магістр»

АНАЛІТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗПОДІЛУ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Висвітлено аналітичні питання розподілу чистого прибутку, форми і методи його використання на підприємствах. Запропоновано заходи щодо оптимізації механізму розподілу та напрями використання прибутку на підприємстві.

Вступ. Прибуток є основним джерелом фінансових ресурсів підприємства, які необхідні для розширення виробничої діяльності, науково-технічного розвитку підприємства, задоволення матеріальних і соціальних потреб його працівників, виплати дивідендів, формування резервів тощо. Одержання прибутку є обов'язковою умовою економічного та соціального розвитку підприємства, забезпечення його самофінансування. Для розвитку підприємства необхідно, щоб розмір прибутку давав змогу розвивати виробництво й виводити його на конкурентоздатний рівень, впроваджувати високоефективні знаряддя праці, прогресивні технології, механізацію і автоматизацію виробництва, організації та управління ним. Прибуток підприємства є передумовою для створення сприятливих умов праці, посилення стимулів для високоефективної праці його працівників [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Формування та розподіл прибутку підприємств стало предметом вивчення та дослідження таких вітчизняних економістів як Поддєрьогін А.М., Маделик П.Р., Булонська В.І., Павлишенко М.М., Лихолат С.М., Нагайчук В. В., Пігуль Н. Г., Кальмук Н.В., Дуда С.Т., Кобець А.О., Азаренкова Г.М., Журавель Т.М., Михайленко Р.М. та ін. Однак розвиток механізму розподілу прибутку підприємства в

умовах кризових явищ потребує більш детальної систематизації, як факторів впливу на процеси формування та використання прибутку підприємств в Україні, так і тенденцій розвитку зазначених процесів [1-5].

Постановка завдання. Управління прибутком підприємства на основі аргументованої концепції та механізму розподілу прибутку, що сприятиме максимізації позитивного фінансового результату, стабільному та ефективному функціонуванню окремих підприємств та реального сектору економіки країни в цілому. Метою даної статті є дослідження наукових теоретичних та аналітичних положень методики аналізу формування та розподілу прибутку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Політика управління прибутком представляє собою процес прийняття ефективних управлінських рішень щодо всіх основних аспектів його формування, розподілу та використання на підприємстві. Основні напрямки використання чистого прибутку: поповнення статутного фонду, виробничо-технічний розвиток підприємства, соціальний розвиток, матеріальне заохочення, інші витрати. Пропорції розподілу чистого прибутку залежать від конкретних обставин, завдань, які ставить перед собою підприємство. Приймаючи рішення, що стосуються використання одержаного прибутку, власники (менеджери) повинні всебічно зважити напрямки першочергових вкладень, фінансових ресурсів, виходячи з фінансового стану підприємства, рівня його матеріально-технічної бази, соціального розвитку колективу, можливостей прибуткового розміщення коштів на ринку цінних паперів, у грошово-кредитній сфері тощо.

Основна аналітична мета розподілу прибутку підприємства – оцінка доцільності та пропорційності між поточним його споживанням і нагромадженням для забезпечення виробничого розвитку [2].

Аналіз розподілу чистого прибутку здійснюють шляхом визначення його структури за напрямками використання:

1. Фонд виплати дивідендів.

2. Фонди накопичення.

2.1. Фонд інвестування (фонд розвитку) підприємства: фінансування витрат на науково-дослідні роботи, розробку та освоєння нових видів продукції і технологій, реконструкцію і модернізацію діючого виробництва, обладнання, придбання і створення нематеріальних активів, поповнення обігового капіталу.

2.2. Резервний фонд. Фінансовий резерв є джерелом погашення витрат, пов'язаних з непередбачуваними обставинами та кон'юнктурними змінами, з метою погашення можливих збитків, здійснення виплат інвесторам і кредиторам при недостатньому забезпечення коштами. У товариствах резервний фонд відповідно до діючого законодавства створюється у розмірі не менше 25% статутного капіталу.

3. Фонди споживання.

3.1. Фонд матеріального заохочення працівників: (стимулювання персоналу підприємства: виплата премій за виконання важливих виробничих завдань, надання одноразової матеріальної допомоги, преміювання за створення, освоєння і впровадження нової техніки тощо).

3.2. Фонд фінансування соціальних потреб (витрат, пов'язаних із експлуатацією соціально-побутових об'єктів, що є на балансі підприємства, будівництвом об'єктів невиробничого призначення, відрахування на благодійні цілі, проведенням оздоровчих та інших заходів) [3].

Алгоритм розподілу чистого прибутку:

1) із суми чистого прибутку вираховуються економічні санкції, відрахування в резервний (не менш 5%) та інші обов'язкові фонди спеціального призначення (якщо вони передбачені статутом підприємства).

2) з прибутку, що залишився, віднімаються кошти, що направляються на повернення раніше отриманих позичок (по яких наступив термін погашення).

3) частина чистого прибутку, що залишилася, розподіляється на фонди виробничого розвитку і споживання персоналу підприємства. Пріоритетом є повне задоволення потреби у власних фінансових ресурсах, сформованих за

рахунок прибутку [4].

В умовах ринкового господарства держава не втручається в процес розподілу прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків. Тим не менше за допомогою надання податкових пільг вона стимулює спрямування прибутку на капітальні вкладення виробничого призначення і будівництва житла, на благодійні цілі, на проведення науково-дослідних робіт. Законодавчо затверджений мінімальний розмір резервного капіталу для акціонерних товариств, регулюється порядок створення резерву по сумнівним боргам та під знецінені цінні папери. Розподіл прибутку, що залишився у розпорядженні підприємства, регламентується внутрішніми документами підприємства, як правило, в звітній політиці. Деякі аспекти розподільного процесу фіксуються в уставі підприємства. В відповідності до уставу чи до рішення керуючого органу на підприємстві можуть створюватися такі фонди: фонд нагромадження, споживання, соціальних потреб та інші. Якщо ж фонди не створюються, то в цілях забезпечення планових витрат коштів складаються кошториси витрат на розвиток виробництва, соціальні потреби трудового колективу, матеріальне заохочення робітників і благодійні цілі [5].

Фонд нагромадження, що утворюється за рахунок чистого прибутку, використовується на придбання і будівництво основних фондів виробничого і невиробничого призначення і здійснення інших капітальних вкладень, які не носять безповоротний характер. Частина коштів фонду нагромадження, спрямовані на довгострокові інвестиції, не витрачаються безповоротно. Крім того, за рахунок фонду нагромадження фінансуються витрати, які носять безповоротний характер: на проведення науково-дослідних робіт, на природоохоронні заходи, витрати на випуск цінних паперів, внески на створення інших підприємств, сплата штрафних санкцій у випадку приховування прибутку, витрати на підвищення кваліфікації працівників, відсотки за кредит і т.д.

Фонд споживання використовується на фінансування соціальних

потреб і матеріальне заохочення робітників: виплату премій, не пов'язаних з виробничими показниками (за довгострокову працю, у зв'язку з ювілеєм та ін.), надання матеріальної допомоги, оплати путівок, лікування, медикаментів для робітників і членів їх сімей, виплату дивідендів та ін. Витрати з фонду споживання носять безповоротний характер [4].

Висновок. У розподілі чистого прибутку принципове значення має досягнення оптимального співвідношення між фондом нагромадження і фондом споживання. Ці фонди умовні, безпосередньо на підприємстві вони не утворюються, а їхню величину можна встановити на підставі розрахунків використання прибутку на фінансування певних витрат чи заходів.

Список використаних джерел:

1. Булонська В.І. Прибуток підприємства та чинники, які впливають на його розвиток / В.І. Булонська, Ю.Б. Турчиняк. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem/nvnltu/167/2-Blonska167>.
2. Лихолат С.М. Економічна сутність прибутку підприємства / С.М. Лихолат, П. Р. Маделик. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/16_2/186_Lycholat_16_2.pdf
3. Нагайчук В.В. Показники оцінки якості прибутку підприємства та їх залежність від обраної стратегії / В.В. Нагайчук. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2011_2_1/NV-2011-V2_23.pdf
4. Павлишенко М.М. Значення прибутку підприємства в ринковій економіці / М.М. Павлишенко, Л.А. Сивуля. – Електронний ресурс–Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/17_4/Pawlyshenko.pdf
5. Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогін. –3-тє вид., перероб.та доп. – К.: КНЕУ, 2011. – 460 с.